

BOLIVIA D

GUARANÍ-FOLKET - ET TRADITIONELT INDIANERLIV I EN HYPERMODERNE STAT

Indsamlet af Angel Yandura og Annie Oehlerich de Zurita 2000-2001.

Etableret af Erna Andersen 2001.

Revideret i 2017 af UNESCO-teamet og Annie Oehlerich de Zurita.

Seneste opdatering: 27. august 2020.

Hent den nyeste version af denne samlingstekst
og en liste over samlingens genstande på unescosamlingerne.dk

Lærervejledning	1
Indfødte folk og guaraní-indianernes samfund	2
Dagligdag på bopladsen.....	5
Religion	7
Historie – Befolkningens oprindelse	8
Historie – Fra tidernes morgen til 1990erne.....	9
Moderne slaveri – trods ny lov i 1994	12
En indianer bliver præsident, en plurinational stat fødes (efter 2005).....	14
Rettigheder til viden - om bl.a. plantemedicin	18

Lærervejledning

Bolivia-samlingerne består af 4 samlinger, der kan bruges hver for sig eller indgå i et samlet undervisningsforløb. Genstandene er indsamlet af Annie Oehlerich de Zurita samt tre medlemmer af guaraní-indianernes organisation CABI.

Bolivia-samling D, Guaraní-folket - et traditionelt indianerliv i en hypermoderne stat, består af 4 kasser med omkring 150 genstande og en lånermappe med tekster og AV- materialer.

Hvad er der i kasserne?

- Der er genstande i samlingen fra kvindens verden (husholdning, beklædning og vævning), mandens verden (håndværk, fiskeri, jagt), barnets verden (skoleting og legetøj), åndens verden (religiøse masker, musikinstrumenter) og genstande relateret til medicin og sundhed, bl.a. naturmedicin, helbredende ritualgenstande og diagnosticeringstavler. Endelig er der genstande fra den nyere teknologiske verden (solcellelampe, solcellemobiloplader, mobil, radio).
- To plancheserier:
 1. Fremstilling af naturmedicin: pomade mod hudsvamp: 8 plancher.
 2. Bredt om dagliglivet blandt guaraní-indianerne: 42 plancher.

Hvad er der i lånermappen?

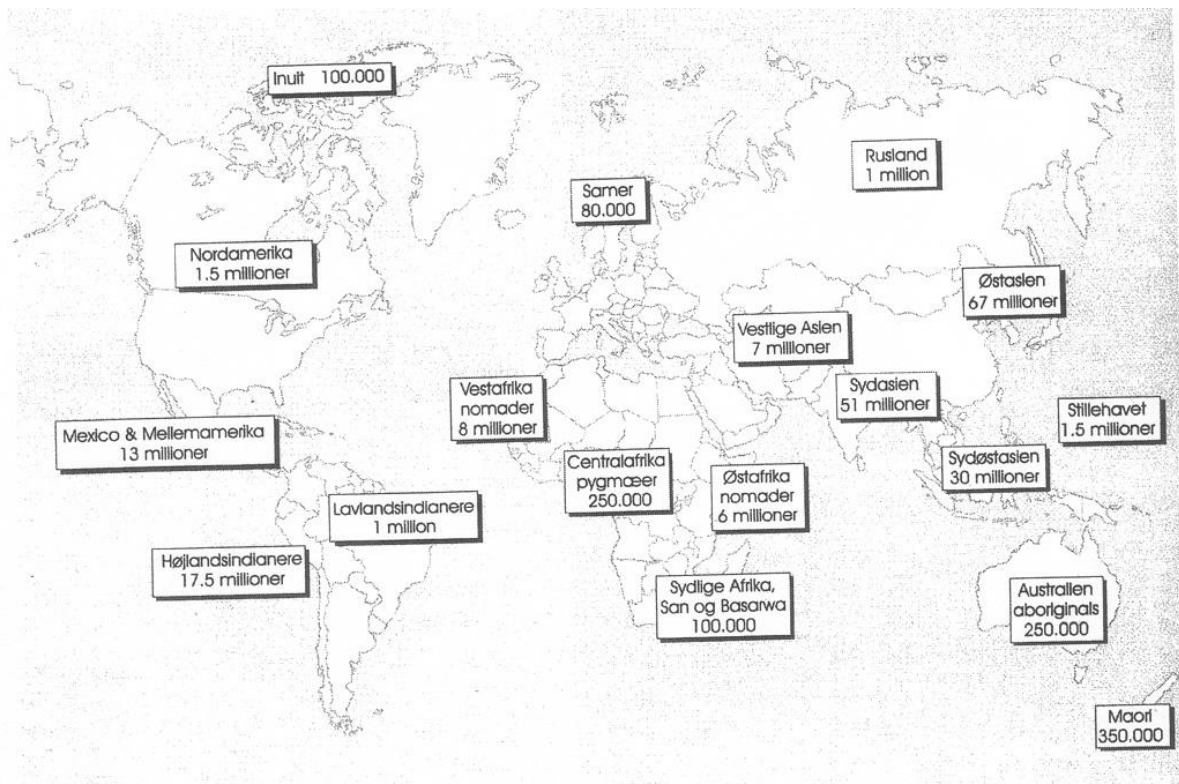
- Film
- Musik
- Et indiansk brætspil (let og hurtigt at lære)
- Bolivias nationalsang
- Tekstmaterialer:
 - Generelle baggrundstekster
 - Tema 'Vævningens særlige betydning' (inklusive 4 plancher m. tekster).
 - Tema 'Sygdom og sundhed' (inklusive 8 plancher m. tekster).
 - Genstandsliste (med beskrivelser af hver enkelt genstand). Den findes også digitalt på unescosamlingerne.dk
 - Tekster til plancheserie 1 (i genstandslisten)
 - Tekster til plancheserie 2 (i genstandslisten)

Indfødte folk og guaraní-indianernes samfund

Der findes i dag (år 2001) mere end 350 millioner indfødte folk rundt omkring på Jorden fordelt på 70 lande. De lever ofte i områder, der er rige på naturressourcer såsom olie, tømmer og biodiversitet. Multinationale selskaber har i flere tilfælde ønsket at udnytte rigdommene, hvilket har været svært for indianerne, for selvom de har boet på deres landområder i mange generationer, ejer de ikke ressourcerne.

De indfødte folk er efterkommere af mennesker, som beboede et område, før der blev dannet en stat. Under koloniseringen blev de fortrængt eller dræbt. Mange lande blev skabt med kunstige landegrænser, og folkene blev delt. Da kolonierne gjorde sig uafhængige, fik de indfødte folk stadig ikke meget at have sagt. Derfor kræver de indfødte folk i dag ret til at leve i fred på deres egen jord og ret til at bestemme over deres eget liv.

De indfødte folk kaldes også for 4. verdens-folk eller oprindelige folk.

Izozog

Guaraní-indianerne tilhører sprogligt TUPÍ-guaraní gruppen, der ved opdagelsen af Sydamerika dominerede de østlige regnskovsområder. I dag lever de spredt over Argentina, Paraguay og Bolivia, og der er ca. 100.000 i alt - heraf bor 60.000 i Bolivia. De er delt i tre sproggrupper; Ava, Simba og Izoceño. Det er den sidste gruppe, som samlingen om guaraní-folket handler om.

Området er en del af Gran Chaco (et stort lavland), der breder sig over Paraguay og Argentina. El Chaco er dækket af skov, og det regner kun mellem to og tre måneder om året. I tørkeperioderne kan det blive op til 40 grader om dagen, hvorimod det kan være koldt om vinteren.

I Izozog bor der ca. 9000 guaraní-indianere i nationalparken Kaa-Iya, "landet ingen ejer".

Økonomi

Indianerne er de eneste, som har lov til at jage i nationalparken. Her skyder de bl.a. tapirer, vildsvin, bæltedyr, hjorte og fugle, som de supplerer med fisk fra floden. Kødet og fiskene tørrer de i vinden, fiskebenene maler de til mel. På den måde kan maden opbevares året rundt. I skoven dyrker de majs, bønner og maniok. Kvinderne væver tasker, som de sælger inde i byen for at supplere økonomien, og mændene tager sæsonarbejde på sukkerrørsplantagerne. Endelig fanger mændene også aber og papegøjer, som de sælger videre.

Samfundsopbygning og organisering

Guaraní-folkets samfund er præget af deres traditionelle kultur og organisation. Indianerne ledes af en konge, *muravicha*, som leder området sammen med sine rådgivere, shamanen og ældrerådet. Titlen som *muravicha* går i arv. Den nuværende leder hedder Bonifacio Barrientos. Han arvede embedet fra sin far, La Sombra Grande, (Store Skygge), som var den største leder, guaraní-folket nogensinde har haft. Under hans embedsperiode kom der fred, og indianerne fik skøder på deres territorium. Det var også hans visioner, som samlede lavlandsindianerne til at danne deres paraplyorganisation i 1982, CIDOB. Derfor kaldte de ham Store Skygge. I et land hvor solen altid brænder, bringer skyggen svale og lise.

I dag er 38 etniske grupper i Bolivias lavland samlet i CIDOB, som varetager indianernes politiske interesser. De fører forhandlinger med Bolivias regering og udtænker strategier for at beskytte territorieområderne, naturressourcerne, den traditionelle viden, osv.

Hver landsby ledes af sin egen *muravicha*. Siden 1997 har hver landsby både en kvindelig og en mandlig *muravicha*, som løser interne stridigheder, fører forhandlinger med folk udefra (som kvægavlerne f. eks), og sørger for folkets ve og vel.

Større problemer løses gennem La Asamblea, folkeforsamlingen, som lederen indkalder til. Når der er Asamblea, deltager alle indianerne og taler, indtil de er enige. Et eksempel på konfliktløsning er flg. lille historie:

To mænd kom op at slå, efter at have indtaget for meget majsvin. Under håndgemænget kom den ene til at dræbe den anden. Muravicha indkaldte til Asamblea for at høre, hvad folket syntes, han skulle gøre ved den skyldige. Hvis de afleverede ham til militæret eller politiet inde i byen, ville han komme i fængsel – og så havde to familier mistet deres forsøger. Efter lang tids snak blev folkeforsamlingen enige om, at den skyldige i stedet skulle arbejde dobbelt, både jage og fiske til sin egen familie samt til den dræbtes.

Dagligdag på bopladsen

Guaraní-folkets verden er i høj grad opdelt efter køn. Kvinderne tager sig af husholdning, børnepasning og vævning, og mændene laver stole og redskaber. Desuden jager og fisker de. Børnene lærer færdigheder gennem at hjælpe de voksne og leg. Visse områder er fælles, som markarbejde og indsamling af brænde; men generelt er begge køn meget omhyggelige med ikke at overtræde grænserne.

Kvindeverden

Kvinderne bærer de små børn på armen og ammer dem indtil de er 3-4 år. De lærer at lave mad ved at iagttage de ældre kvinder. Når pigerne kommer i puberteten, begynder de at drømme om 'den hellige slange', og så er de modne til at begynde at væve. De starter med små tasker og bæltter, senere væver de ponchoer og hængekøjer. De indsamler vild brun og hvid bomuld og spinner den til en fin tråd. Kvinderne drømmer deres mønstre og sætter dem op i trenden.

Se temaet 'Vævningens særlige betydning' i lånermappens afsnit 8.

Når pigerne får deres første menstruation, bliver de gemt væk for omverden. Før i tiden klippede de håret helt kort, og pigen måtte ikke komme ud igen, før håret var vokset langt. I dag gemmer de kun pigerne væk fra et par dage til et par måneder, da det ellers giver for store problemer i forhold til skoleundervisningen. Imens pigen er i menstruationshytten, må hun kun se de ældre kvinder, som kommer med mad til hende. Hun lærer alle de huslige sysler, og når hun forlader hytten, er hun blevet til kvinde.

Kvinderne starter hver dag med at drikke *poro-te*, en form for urtete, som suges op med et metalrør. Dagen igennem mødes kvinderne over en kop te. De putter sukker, te og kogende vand i kalabas-kruset. Værtinden suger først sit kalabaskrus tomt, så kruset er drukket til. Derefter fyldes kalabaskruset på ny og værtinden byder nu gæsterne på *poro-te*. Kruset går på omgang. Dagen igennem laver kvinderne mad over åben ild, gryderne er derfor godt sodet til. Indianerne spiser fiskesuppe, røget fisk eller ris og majs suppleret med fangst af skovens dyr. Maden krydres med planter fra skoven. Majs og maniok stødes i morteren; af melet bager de brød i en lerklinet ovn. Det er tabu for mænd at røre kvindernes husgeråd.

Mandsverden

Drengene lærer at lave fælder og jage af deres fædre, fra de er små. Hver morgen går de ud og skyder småfugle til morgenmaden med deres slangebøsser, inden de går i skole. Mændene tager ofte afsted på jagt i grupper, ofte flere dage i træk, hvor de som nævnt bl.a. jager tapirer, jaguarer, vildsvin, bæltedyr, hjorte og fugle. De fanger også aber og papegøjer som de sælger videre, alt andet kød spiser de selv. De fisker om natten med fiskenet eller krog afhængig af årstiden. Det er tabu for kvinderne at tage på jagt eller natfiskeri med mændene eller røre deres fangstredskaber. Men kvinderne fisker ofte småfisk om dagen, når de er nede ved floden.

Før i tiden fik drengene lavet et hul i hagen, når de kom i puberteten. Hullet smykkede de f.eks. med en tom haglpatron eller sten. I dag er dette overgangsritual fra barn til voksen afløst af militærtjenesten.

Skole

Børnene går i skole fra de er 5 år til de er mellem 15 og 17 år. I gamle dage gik pigerne ikke i skole, men i dag undervises de på lige fod med drengene. Skolerne i Izozog underviser børnene i guaraní, så skolebøgerne er både på spansk og guaraní. Mange tager studentereksamen, men de har sjældent råd til at læse videre i byen, hvis ikke de har familie, der kan hjælpe dem. Det koster penge at bo i byen.

Hverdagen i billeder og film

I samlingen er der en stor plancheserie der hedder 'Guaraní-folkets hverdag' med godt 40 små plancher. I genstandslisten, i lånermappens afsnit 4, er der forklarende tekster til hver planche (se Bol.D.193-235). Serien viser mange forskellige sider af dagligdagen på bopladsen, og nogle af de genstande, der er i samlingen, kan man se i brug på plancherne.

Se også kortfilmen om den syvårige indianerpige, der fortæller om sin hverdag (varighed: 10 min.). Du finder link til filmen og yderligere beskrivelse under lånermappens afsnit 7.

Religion

En del indianere er evangelister, men shamanisme-troen er stadig den mest udbredte og den traditionelle religion blandt guaraní-folket. Ifølge indianernes naturopfattelse afhænger deres liv af de gode ånder, *IYA*, i naturen. Det er dem, som passer på menneskene, som giver dem jagt eller fiskelykke. I det daglige ærer man *IYA*, og overholder en lang række tabuer, som opretholder verdens orden. Kvinder må f.eks. ikke fiske eller jage, det er forbeholdt mændene, som træder ind i en åndelig symbiose med skovens eller flodens ånder. Før man jager, beder mændene til skovens ånder og ønsker sig jagtlykke. Før man fisker, beder fiskerne til flodens hersker. Man må aldrig fange mere end til dagen og vejen, ellers bliver ånderne fornærmede. Der skal være nok til alle. Hvis ikke mændene fanger noget, er det ikke, fordi de ikke er dygtige jægere eller fiskere, men fordi ånderne ikke gav – og så må man ransage sig selv og overveje, om man har fornærmet ånderne på et tidspunkt.

Shamanen besidder særlige evner til at komme i kontakt med naturens ånder. Gennem sine drømme ser han de gode jagtsteder og vejleder mændene. Han er også den lokale medicinmand og helbreder. I Izozog er der fire medicinmænd tilbage i dag (2001), den ene af dem er Don Miguel, som plancheserie 1 og filmen 'Det Grønne Guld' handler om (se Bol.D.185-192 og Bol.D.146). Han kender over 300 forskellige planter, som han laver salve og omslag af. Shamanen kan aflæse det onde og det gode i samfundet og er en stor autoritet.

I den traditionelle religion tror man også på hekseri. Indianerne forklarer uforståelige hændelser med, at nogen sender ondt, som for eksempel, hvis der er museplage i afgrøderne, eller hvis mennesker dør pludseligt og uden varsel.

Se temaet 'Sygdom og sundhed' i lånermappens afsnit 8. Der kan man læse om, hvordan guaraní-indianernes religiøse verden spiller sammen med den medicinske og sundhedsmæssige verden. Især underafsnittet 'Sygdomsførelser hos guaraní-folket' er relevant.

Historie – Befolkningens oprindelse

Indianere

Gennem årtusinder har der levet mennesker i Andesbjergene og jungleområderne i Bolivia. Vi kalder dem for indianere og skærer dem over en kam med de store civilisationer, der lever i resten af Amerika. Ordet indianer er den betegnelse, søfareren Columbus gav menneskene, da han troede søvejen til Indien var fundet. Den misforståede titel har hængt ved dem siden, som en forudanelse om den triste skæbne, der gik indianerne i møde: død, trældom, krig, fattigdom samt 500 års undertrykkelse og negligering af deres kulturelle værdier.

Indbyggerne i Amerika er ligeså forskellige, som vi er det i Europa. Geografisk spænder kontinentet over urskov til storbyer, stillehavskyster, ørken og bjergkæder. De indfødte kalder sig selv for guaraní, aymara, aztekere, alt efter hvilket folk de stammer fra, ligesom vi andre er danskere, svenskere eller hollændere. Ordet indio er et skældsord, som de rige slynger ud, når de fattige indianere drager til byen og slår sig ned som tiggere i slumkvarterne. Selv bruger de det ikke.

Fra Chile i syd til Ecuador i Nord

Andesbjergkæden strækker sig fra Chile i syd til Ecuador i nord. I dens folder lever mange små befolkningsgrupper, der alle som en blev besejret og underlagt de krigeriske inkaer, der erobrede andesbjergkæden inden spanierne. Colla'erne, de nuværende aymara-indianere, kæmpede vedvarende mod overmagten. Først mod inkaerne, siden mod de spanske erobrere, men bevarede deres oprindelige sprog og levevis. Kolonimagten forbød højlandsindianerne deres tro, klædedragt og sange. Gennem kongelige gesandter, europæiske lykkerejsende og Guds udvalgte fik de ridset ind i deres hud, at de var indianere, et kulturløst folk, der intet var værd som mennesker.

Bolivias lavland

I lavlandet levede de indfødte folk videre i fred et par århundrede mere, kun forstyrret af påtrængende missionærer og slavejægere. Mange bukkede under for vestlige sygdomme som mæslinger og influenza, som de ingen modstandskraft havde overfor. Guldgravere og tømmerfirmaer fortrængte dem fra deres oprindelige områder, og de var tvunget til at flygte længere ind i junglen. I dag er de truet af olieselskaber og nybyggere. Historien er smertefuld, men på trods af hundrede års lidelser har de bevaret deres kulturers forskellighed.

Historie – Fra tidernes morgen til 1990erne

Historien om guaraní-folket er en historie, der er blevet fortalt videre fra generation til generation. En historie fuld af myter og forklaringer på verdens begyndelse. Indianerne selv erindrer ikke, hvor længe de har boet i Izozog, kun at de tilhører IVI IYAMBAE - folket ingen ejer.

Guaraní-folket har aldrig boet fast samme sted i længere tid, men altid vandret efter Landet-Uden-Ondt, når problemerne trængte sig på. Vandringerne blev til store historiske migrationer, der skyldtes en tro på, at det eneste tilflugtssted, der var tilbage på jorden for mennesket, var Landet-Uden-Ondt. Det er de mytologiske forfædres bolig, der er karakteriseret ved at være et paradisisk sted, rigt på jagtmuligheder, afgrøder og frugter, og hvor man lever i evig lykke.

I starten levede de 'langt mod solens fødsel, ved bredden af en flod så stor, at man ikke kunne se den anden side'. De tidligste spanske krøniker beretter om tupi-guaraní indianere, som boede ved den brasilianske østkyst. Det stemmer overens med folkets erindring om 'floden så bred, at man ikke kan se den anden side', altså Atlanterhavet. Portugiserne tog slaver blandt indianerne, med efterhånden som slavejægerne trængte sig på, flygtede indianerne 'mod solens død'. De vandrede gennem skoven, levede af dets frugter og dyr, indtil de fandt et sted ved Parapeti-flodens bredder i Izozog, hvor de kunne leve i fred. Undervejs bekrigede de andre stammer og giftede sig med kvinderne. De indgik aldrig alliancer med de andre folk, men tog dem til fange og lod dem assimilere sig under den herskende kultur.

Spanierne

Den spanske kolonimagt og katolske missionærer forsøgte at trænge ind på området, men blev smidt ud gang på gang. Guaraní-folket holdt stand indtil midten af det 18. århundrede, hvor en ond spiral startede. Slavehandlen blev afløst af gummibaroner og kvægdrift. De første hvide kvægavlere etablerede sig i Izozog for 100 år siden, men da guaraní-folket ville smide dem ud, allierede kvægavlerne sig med militæret. Der blev bygget en kaserne i Izozog, og militæret truede med vold, hvis indianerne gjorde oprør. Kvæget gjorde stor skade på afgrøderne, og indianerne var meget bange for køerne - for dem var det rene uhyrer. Mange flygtede til Argentina, på jagt efter Landet-Uden-Ondt.

Fra år 1800 til 1950

I 1892 blev guaraní-folket udsat for en massakre begået af bolivianske regeringstropper, som havde hørt rygter om, at indianerne ville lave oprør for at få jord. Ca. 5000 indianere blev myrdet, kun en soldat blev såret. Mange af de overlevende blev taget til fange og brugt som arbejdskraft på godserne.

I 1894 blev Izozog indlemmet administrativt i Bolivia. Nationalstaten sendte sine øvrigheds personer til Izozog. Guaraní-folket besluttede at forlange garantier og rettigheder - det blev et vendepunkt. I stedet for at flygte længere ind i skoven, begyndte de at forhandle. I 1923 vandrede de hele vejen igennem Bolivia til La Paz, en fodrejse på over 1500 km, for at gøre regeringen opmærksom på deres

rettigheder. Mange døde undervejs, men i 1932 fik de skøder på de første landsbyer. Den bolivianske stat anerkendte deres ret til at leve med deres egen kultur og blandede sig ikke i de interne stridigheder.

Kvægavlerne dannede deres egne landsbyer, og mange indianere begyndte at arbejde for dem. De indgik i et patron-klientforhold, hvor de blev afhængige af de hvide, fordi de satte sig i gæld til dem. De hvide blev en vigtig kilde til gryder, ammunition og andre ting, som det var svært for indianerne at skaffe.

Indianernes kamp for frihed blev sat på prøve endnu engang. I 1932 udbrød Chacokrigen mellem Bolivia og Paraguay. Guaraní-folket tilhørte begge nationer. Indianerne i Paraguay kaldte Izozog for "det lille Paraguay", og de ønskede ikke at kæmpe mod hinanden. I 1934 blev 2.500 izozeños taget til fange og deporteret, fordi de ikke ville kæmpe. Det var et stort indhug i befolkningen. Godsejerne udvidede deres jordbesiddelser, de plyndrede de indfødtes jord og tvang mange guaraníer til at arbejde for sig. Andre flygtede længere ind til sværere tilgængelige egne.

Guaraní-folket fortsatte deres kamp for retten til jorden. For at få råd til skøderne, supplerede kvinderne økonomien med salg af væverier, og mændene begyndte at arbejde som sæsonarbejdere på sukkerrørsplantagerne i Santa Cruz eller i minerne. De blev gældsslaver. Et system der stadigvæk gør sig gældende. Den dag i dag drager de afsted i perioder af året for at supplere familiens økonomi. Inden de starter på arbejdet, får de lønnen udbetalt uden at kende forholdene. Arbejdet er hårdt, underbetalt og plaget af sygdom, men når de opdager dette, sidder de i gæld, og der opstår et afhængighedsforhold til plantageejerne.

Efter revolutionen i 1952

I 1952 fandt en gennemgribende samfundsændring sted i Bolivia. Der udbrød revolution, og de undertrykte minearbejdere i Bolivias bjerge tog magten. De afsatte regeringen, minerne blev nationaliseret, og en stor landbrugsreform blev gennemført. Godsejervældet så sin slutning. Inden jordreformen ejede 6 % af befolkningen 92 % af den opdyrkelige jord, og landbrugssektoren var præget af manglende effektivitet.

Guaraní-folket fik imidlertid ikke fred. De religiøse sekter var de næste udefrakommende kræfter, som truede. Under Chacokrigen trængte de første evangelister sig på. De udnyttede interne konflikter og grundlagde en bevægelse med skole og kirke, hvor de unge blev opdraget med andre værdier. Missionærerne skabte splittelse i samfundsstrukturen og opdelte Izozog i en traditionel og evangelisk del. De traditionelle indianere ærer f.eks. majshøsten, hvor man danser for de afdøde. Denne fest deltager evangeliske indianere ikke i, da det er ikke i overensstemmelse med den evangeliske tro.

Globaliseringen betyder, at verden er mindre og trænger sig på. I 1995 slog den religiøse sekt, kaldet menoitte fra Mellemeuropa, sig ned udenfor Izozog. De isolerer sig i deres egne landsbyer og opdyrker jorden i plantagebrug, som truer med at erodere området. Kolonien truer med at ekspandere, og indianerne kæmper i dag mod at flere menoitte slår sig ned.

Revidering af Bolivias grundlov i 1994

I 1994 blev den bolivianske grundlov revideret. De indfødtes rettigheder er anerkendt af staten, og en lov om folkelig deltagelse blev vedtaget. Siden 1995 har guaraní-folket administreret forvaltningen af en 3.441.114 hektar stor park i samarbejde med det bolivianske miljøministerium, og i dag ligger der 23 landsbyer som en perlerække langs floden Parapeti. Med års mellemrum vandrer folket stadig på jagt efter lykke. I skolen lærer børnene om hvert et slag, sejr eller massakre, som har sin egen mindedag. De er stolte af deres historie og kultur, stolte over at være IVI IYAMBAE – folket ingen ejer.

Moderne slaveri – trods ny lov i 1994

I bogen 'Slaveri i 90erne – gældbundne indfødte' (Iwgia, 1997) kan man læse om det moderne gældsslaveri, som guaraní-indianerne er underlagt.

Bogen beskriver, hvordan der i 1994 blev lavet en grundlovsændring i Bolivia, der medførte, at indfødte folk som guaraní-indianerne lovmæssigt fik anerkendt deres rettigheder, men alligevel eksisterer der ikke arbejds- og lønkontrakter hos godsejerne. De arbejder ca. 12-14 timer daglig, som de bliver betalt 4-8 kr. for i naturalier. Derfor ender de ofte i gæld til godsejerne i det øjeblik, de har brug for kontanter, og gælden nedarves og føres ikke til protokol.

Guaraní bruger deres traditionelle medicin mod sygdomme både af hensyn til helbredelse og af økonomiske årsager, men alligevel er sygdomsbekæmpelse også årsag til gæld. Et eksempel er vaccinationer, der koster penge.

Godsejeren opfattes både som en beskytter og som en person, man skal frygte. Denne dobbelthed af uligheder understøttes af godsejerens rolle som gudfader ved religiøse ceremonier. Samfundet er opbygget omkring reciprocitet og solidaritet, og godsejeren indgår her som en ven af familien.

Den økonomiske, sociale og religiøse afhængighed af godsejeren, samt godsejerens modstand, forhindrer guaraní i at organisere sig effektivt. Imidlertid har alfabetiserings-kampagner været springbrættet til forbedringer for guaraní, og der bliver nu valgt Capitanes, den traditionelle øverste leder blandt guaraní. Der føres nu retssager om retten til Bolivias jord, hvoraf godsejerne ejer 94% (Iwgia, 1997: 62-72 – afsnit om Bolivia).

Indfødte folk og organisering

I FN's tillægskonvention om afskaffelse af slaveri fra 1956, udpeges gældstrældom og gældsslaveri. Alligevel er slaveriskæbnen for masser af indfødte folk, og med slaveri følger ofte nedbrydningen af kultur og identitet.

Spørgsmål vedrørende indfødte folk blev første gang rejst i 1921 i ILO, den internationale arbejdsorganisation. Konvention nr. 107 stadfæstede, at indfødte folk skal integreres i det større samfund og sikres beskyttelse, indtil de kan integreres. Denne konvention er imidlertid blevet kritiseret og afløst af konvention nr. 169, som i stedet taler om deltagelse og konsultation, selvom de indfødte folks rettigheder stadig placeres indenfor en statslig ramme. Staterne beholder altså autoriteten, men konventionen medvirker alligevel til beskyttelse af de indfødte folk, og gør opmærksom på overtrædelse af deres rettigheder.

IWGIA, Work Group for Indigenous Affairs, blev oprettet i 1968 af antropologer, som ville støtte indfødte folk i Latinamerika, i deres kamp for jordmæssige og kulturelle rettigheder. Nu arbejder organisationen med indfødte folk i hele verden, og har status som en ikke-statslig organisation, NGO, ved FN.

I 1982 stiftedes arbejdsgruppen for indfødte folk i FN, som redegør for indfødte folks situation i forhold til menneskerettighederne. Indfødte folk mødes to uger hver sommer i Geneve for at udveksle erfaringer og redegøre for deres situationer. Det er organer som dette, der hjælper til med at sætte indfødte folks anliggender på dagsordenen for Verdensbanken, FN og ILO.

Slaveri defineres i Slaverikonventionen, vedtaget af Folkeforbundet 1926, som: status eller betingelser for en person over for hvem, der udnyttes al den magt, der er knyttet til ejendom.

Indfødte folk er koloniserede folk, som er blevet nægtet adgang til og kontrol med ressourcer, og hvis fundamentale rettigheder ikke er anerkendte. Det er folk, der lever i nationalstater, som ikke er repræsentative for dem, og hvis kollektive rettigheder ikke anerkendes af disse nationalstater (Ibid. Indledning og s. 99).

En indianer bliver præsident, en plurinational stat fødes (efter 2005)

I 2005 blev en indianer præsident i Bolivia

I 2005 blev den socialistiske politiker Evo Morales valgt til præsident i Bolivia. Det var ikke bare Bolivias, men også Sydamerikas, første indianske præsident, og det gav genlyd gennem hele kontinentet. Valget medførte en stærk retorik omkring det at være "indfødt" eller "indiansk". Før var indianerne defineret som "de andre", dvs. som afvigere fra normalen, i samfundet, selvom de udgør over 60 % af befolkningen. Nu har den hvide over- og middelklasse overtaget rollen. Efter århundreders undertrykkelse ville de oprindelige folkeslag have lige rettigheder og landet tilbage.

De sociale bevægelser hjalp den socialistiske præsident til magten. Indianske befolkningsgrupper, som før var ekskluderet, deltog nu aktivt i det bolivianske folkestyre. En af præsidentens store udfordringer var at udvikle et nyt Bolivia, der kunne rumme alle borgere, og inkludere de indianske befolkningsgruppers rettigheder uden, at andre samfundsgrupper diskrimineres. Evo skulle på tværs af landets store kulturelle, økonomiske og sociale skel – og dermed modstridende politiske interesser – skabe et nyt værdisæt, der kunne understøtte et nyt demokratisk medborgerskab. Regeringens strategi var at afkolonisere Bolivia. De gamle traditionelle indianske værdier, som før var negligeret, blev anerkendt og lovliggjort. Indianernes rettigheder blev inkluderet og fik særstatus i hele samfundet.

I 2009 ændrede præsidenten grundloven

I 2009 ændrede Evo Morales grundloven. Det var et led i Bolivias afkoloniseringspolitik, hvor man ved at bygge et interkulturelt værdisæt skabte et nyt kriterium for, at alle fik et medborgerskab i staten. Evo afkoloniserede de statslige institutioner og vægtede de gamle indianske værdier, således at alle kunne blive inkluderet i en ny plurinational stat.

En af præsidentens strategier var at tage udgangspunkt i en gammel indiansk myte om Pachacuti (den, der genskaber verden). Pachacuti var den niende Inka i dynastiet, som alle stammede fra solguden Inti. Han samlede Inkariget, som gik fra Ecuador i nord til Chile i syd, og byggede Machu Pichu i Perus andesbjerg. Pachacuti var den sidste store inka-hersker. Riget blev splittet i to i 1530, efter en arvestrid mellem to halvbrødre, Huáscar og Atahualpa. Splittelsen medførte, at det blev lettere for spanierne at erobre Inkariget. Spanierne fangede inkaen Atahualpa, og selvom han betalte en løsesum i form af et værelse med guld, henrettede spanierne ham alligevel. Hans død lammede inkaerne, og en profeti fra dengang lyder, at Inkariget gik ind i en 500 års renselsesproces (*purificación*), inden en ny Pachacuti ville komme tilbage og generobre verden.

Evo tog udgangspunkt i denne gamle myte og indsatte sig selv som den nye Pachacuti. Mange af regeringens nye love, bygninger m.m. har taget navn efter de gamle inkaer. På den måde får præsidenten hele tiden understreget sit indianske tilhørsforhold.

Medborgerskab under forandring - konkrete resultater af Evo Morales reformer og plurinationale stat

Forfatningsændringen betød, at medborgerskabet blev sat under forandring. Det har haft store kulturelle og identitetsmæssige konsekvenser for alle bolivianske statsborgere. Traditionelle indianske værdier, som før tilhørte en ekskluderet befolkningsgruppe, blev pludselig indført ved lov. Regeringen indførte, alle statslige ansatte på kommunekontorerne, i ministerierne, på de højere læreanstalter m.v. skal tale mindst et indiansk sprog. Det betyder, at mange unge mennesker fra middelklassen, som ikke taler de indianske sprog, skal til at lære det, ligesom dekaner, undervisere, embedsmænd m.fl. skal. I mange år var det forbudt at tale de indianske sprog i undervisningssystemet, man brugte engelsk og spansk, hvilket de indianske børn ikke kunne tale, og dermed gik de glip af meget læring i de første skoleår. En indiansk lærer måtte ikke undervise i sit eget traditionelle tøj. Børn af privilegerede familier blev sendt til Miami for at læse, og de nordamerikanske værdier blev dyrket.

Alle sådanne koloniale værdier blev nu udfordret for at skabe en fælles interkulturel medborger-identitet. Det er ikke længere finere at have læst til læge på universitetet end at være medicinmand. Ændringen af grundloven betød blandt andet, at forfatningen anerkendte 37 officielle sprog, traditionel retspraak, interkulturel undervisning og interkulturel medicin. Bolivias nye udviklingsparadigme tager udgangspunkt i det indianske værdisæt *Buen Vivir*, som betyder 'at leve godt'. Udgangspunktet for den socialistiske regering er, at det ikke nødvendigvis er en høj materialistisk livsstil, man stræber efter for borgerne, men snarere det gode liv. Definitionen af dette tolkes forskelligt, og det går ikke stille for sig, når de gamle koloniale værdier udfordres.

Man kan sige, at medborgerskabet før var forbeholdt den hvide herskende over- og middelklasse, og grundlovens værdisæt var baseret på vestlige værdier. Under den spanske kolonisering blev den traditionelle lægekunst forbudt og betragtet som hekseri. Indianerne måtte ikke længere praktisere troen på Moder Jord eller bruge plantemedicin, selvom det var højt udviklet og havde god effekt. I Sydamerika benyttede de gamle inkaer sig af særlige helbredere, *kallawayas*, der rejste rundt og helbredte. Man ved, at da Panamakanalen blev bygget, vandrede *Kallawayas*-medicinmændene hele vejen fra Titicacasøen til Panama og helbredte arbejderne for malaria – med plantemedicin og Moder Jord selvom det var forbudt.

Mange kulturelle traditioner har været forbudt, og de indianske folk overlevede som folk ved at lukke sig som øer i nationen. Indianerne blev opfattet som andenrangsborgere i samfundet, med diskrimination, sprogproblemer og kulturelle barrierer til følge. De fastholdt deres egne politiske, kulturelle og sociale systemer, og har levet som en slags parallelt samfund i staten.

Præsidenten udfordrer den gamle herskende klasse

Da Evo Morales blev valgt svor han aldrig at bruge slips og jakkesæt. Det var undertrykkernes uniform. Han styrede landet iført en sribet striktrøje. Han rejste sågar på statsbesøg iført sin sribede trøje, og de bolivianske aviser gik nærmest amok, især da han skulle mødes med den spanske konge, for kunne man det? Være indianer, præsident og blæse på traditionerne?

Præsidenten udfordrede den gamle herskende klasse med sine nye reformer. Han satte sin egen løn ned, og det fik følger for alle andre politikere, da ingen må tjene mere end præsidenten. Begrundelsen var, at man skulle blive politiker for at ændre verden, ikke for at blive rig. Præsidenten gennemførte en ny jordlov, nationaliserede olie- og gasreserver, og gennemførte en ny uddannelsesreform. Samfundets elite har ofte kun haft kontakt med indianerne gennem deres tjenestepiger, gartner eller i kiosken på hjørnet. Reformerne var så uventede, at de handlingslammede den tidligere samfundselite.

Fjernsynsprogrammer viste nu, hvordan man laver et offerritual til Moder Jord, og der blev oprettet sprogskoler i alle traditionelle sprog, hvor indianerne underviser embedsmændene. I Evos første regeringsperiode udnævnte han en indiansk fagforeningskvinde for tjenestepigernes fagforening til Justitsminister. Det gav genlyd, og advokaterne protesterede. I skolerne blev det tilladt at udøve alle religioner. Den katolske kirke og mange lærere og forældre var forfærdede. De mente, at det at tillade troen på Moder Jord, var gudsbespottelse.

Det nye medborgerskab gav store dønninger og værdiskred. Den gamle samfundselite følte sig truet, og de blev pålagt ved lov at læse om indianske værdier, som de før har ringeagtet, som de indianske sprog, ritualer m.m.

Indianere uddannes i demokratisk medborgerskab

Indianerne har været udenfor indflydelse i mange år, og for at rette op på det, blev der oprettet uddannelse i demokratisk medborgerskab, hvor man kunne lære at deltage aktivt i samfundet. Hvordan er et samfund bygget op, hvilke rettigheder har man, hvorfor skal man betale skat og have identitetskort f.eks.

Medborgerskab fordrer, at man er aktivt deltagende og ikke kun statsborger i et land. Som borger har man pligt til at stemme, men også rettigheder, som der skal kæmpes for. De sociale bevægelser i Bolivia har haft en afgørende rolle for at påvirke udformningen af det nye medborgerskab. Det er udfordrende på mange måder, fordi alle borgere skal kunne identificere sig med samfundet. De civile samfundsorganisationer og NGO'er bidrager aktivt til det demokratiske medborgerskab, og er involverede i uddannelse og kapacitetsopbygning af den store fattige befolkning. Papir er taknemmeligt, siger man i Bolivia. Det betyder, at det ikke er nok, at loven er vedtaget og trykt, men befolkningen skal også kende deres rettigheder som borgere. Ca. 22 % af guaraní-indianerne er fortsat ikke registreret i statens administrative system. De har ikke identitetspapirer og mister dermed retten til gratis lægehjælp, skolecheck m.m.

Nyt præsidentvalg i 2019

Evo Morales har vundet endnu en valgperiode og forbliver på præsidentposten indtil år 2020. Forfatningen giver kun en præsident ret til at sidde i to perioder. Evo har siden 2005 været valgt 3 gange. Det kunne lade sig gøre, fordi han sagde, at han kun havde været præsident i to perioder, i den (nye) plurinationale stat. I 2019 skal der være præsidentvalg igen, og Evo Morales ønsker at stille op igen. Det giver konstitutionelle og politiske udfordringer, men der er tegn på at regeringens

udviklingspolitik forbliver stabil. De nye tiltag og værdier kan ikke rulles tilbage til det gamle.

Det nye medborgerskab er ved at slå rødder. Indianerne skal finde ud af, hvordan de tilpasser sig samfundsudviklingen og de mange nye rettigheder. Det er en balancegang mellem det traditionelle liv og det moderne samfund. Guaraní-indianerne siger selv: "Evo gav os taget til et stort dejligt nyt hus, men vi mangler konstruktionen. Det skal vi selv rejse". Da Evo blev valgt i 2005 skete der et værdiskred i befolkningen. Mange troede ikke, at en indianer kunne blive præsident. En revolution i præsidentpaladset blev sat i gang, og verden blev vendt på hovedet. Evos eksempel og de resultater, hans reformer har givet, for forståelsen og accepten af indianernes situation, medfører, at ligegyldig, om Evo vinder valget igen i 2019, kan forandringen ikke skrues tilbage.

Opdatering august 2020:

"Ved valget i 2019 opstod kritik af valgprocessen, da Morales efter de officielle resultater vandt den første runde ved valget og dermed undgik en anden valgrunde. Efter pres fra Bolivias militær og omfattende protester valgte Morales at udskrive nyvalg men blev presset til alligevel at træde tilbage som præsident d. 10. november 2019. Der blev indsat en midlertidig præsident den højreorienterede Jeanine Añez. Oprindeligt skulle et nyt præsidentvalg i Bolivia have fundet sted i maj 2020, men det blev som følge af coronapandemien udskudt til først 6. september og senere 18. oktober. Bolivias midlertidige præsident, Jeanine Añez - der stiller op igen - og næsten en tredjedel af hendes regering er også blevet testet positive for covid-19. (Opdateringen 2020: tilføjet af UNESCO teamet efter diverse nyhedskilder)

Arbejd videre med dette emne

Tag politiske begreber som frihed, deltagelse og demokrati op til debat:

- Hvad betyder disse begreber egentlig – i praksis?
- Betyder de det samme i vidt forskellige lande som Bolivia og Danmark?
- Kunne man forestille sig, at samfundsværdierne blev vendt på hovedet i en dansk kontekst?

Rettigheder til viden - om bl.a. plantemedicin

Der er penge i biodiversiteten – mange penge. De grønne blade er blevet gyldne, men det er ikke de indfødte, som spinder guld, selvom den biologiske rigdom hentes ud af deres territorier. Det tog tid inden de indianske organisationer blev bevidst om deres rettigheder. Først var det spanierne og missionærerne, som trængte sig på, mens rigdommene forsvandt. Sidenhen var det jorden, de stjal. Historien taler for sig selv. I det daglige slås lavlandsindianerne mod kvæg-ejere, store jordejere, regerings-repræsentanter og Gud og hver mand. Deres sidste fjende er de moderne forskere

Indianerne i Amazonas er trætte af, at forskere kommer rendende i tide og utide, uden forhåndsftaler. De er trætte af, at de aldrig leverer nogle af de mange inputs tilbage. Det vidner debatten om intellektuelle rettigheder og beskyttelse af den traditionelle viden om. I Bolivias lavland er de indianske organisationer begyndt at beskytte den traditionelle viden gennem kontrakter og regler. "Vores viden er vores sjæl. Det er den visdom, vores forfædre gav os. Kendskabet til planterne, dyrene, stjernerne, floderne, det er rummets samlede klogskab". Videns begrebet er omgivet af mystik for indianerne. Det er kendskabet til planterne, forholdet til sproget, dansene, kunsthåndværket, svedjebruget, dyrkningssystemerne, udarbejdelse af fiske- og jagtredskaber - alt sammen traditioner, der er relateret til hinanden gennem adfærdsmønstre i en større kosmologisk orden.

De omtaler derfor denne viden med en dyb respekt, ligesom når vi danskere diskuterer folkekirken og registreret partnerskab. Det er følelsesladede argumenter, hvor det religiøse islæt ligger og ulmer under overfladen. Det bygger på et helligt forhold, der er vanskeligt at følge i den moderne vestlige videnskab. Den farmaceutiske industri lader hånt om medicinmandens drømme og troldkundskab. De er kun interesseret i den givtige del af hans kundskaber, dvs. hans herbarium, der gemmer på et potentielt økonomisk udbytte. Videnskaben jager genernes aktive principper. Biodiversiteten er et grønt skatkammer, og den traditionelle medicinmand sidder inde med data, som kan være guld værd for forskerne.

Indianernes planter bliver patenteret uden, at deres indsats nævnes. Quinoa, der er en kornsort, og Ayahuasca, en regnskovsplante, er blevet patenteret. De menneskelige gener er kortlagt gennem indsamling af indianske blodprøver, som USA forsøgte at tage patent på. Dette er eksempler på moderne bio-pirateri.

Mange indianske ledere giver udtryk for, at de ønsker at bidrage kulturelt med deres viden til menneskeheden, men ikke at blive bedraget. I de sidste par år er der sket en bevidstgørelsesproces om de intellektuelle ophavsrettigheder, og samtidig har de vestlige forskere fået besked om, at indianerne ikke længere finder sig i hvad som helst.

Strategierne er mange: De går lige fra at lukke forskere ude af områderne, lave regler for færden i områderne, til at tage lovgivningen til sig og udnytte det politiske spillerum, det giver. Der er ikke tvivl om, at indbyrdes aftaler bliver vejen frem for at få lov til at studere og opholde sig i de indianske territorier. Den bolivianske regering er ved at udarbejde nationale love, i samarbejde med CIDOB, som varetager

indianernes interesser. Den svage økonomi gør indianerne til nemme ofre, når de fremmede tilbyder et par dollar pr. plante eller 100 dollars for en sprøjte blod. Der mangler internationalt bindende regler for overholdelse af de etiske koder, og der eksisterer ingen retningslinjer for omgangen med indianernes viden. Derfor må de etniske grupper selv føre kontrol med de fremmede. Det er baggrunden for indianernes nye adfærdskodeks, hvori der understreges en række krav, som forskere fremover skal følge, for at få adgang til de indianske områder.

I Izozog er guaraní-indianerne trætte af altid at være undersøgelsesobjekter og forsøgskaniner. "Det vrimler altid med udenlandske forskere: antropologer, biologer og musiketnologer i vores territorium. De studerer snart alt; vores medicin, kommunikationssystemer, musik, sprog", siger Justo Yandura fra indianerorganisationen CABI. Han er medlem af det tekniske råd, som bedømmer forskernes arbejde, inden det udføres. I gennemsnit modtager CABI fire nye ansøgninger om forskningsprojekter hver måned. Guaraní-indianerne er interessante, fordi de er meget traditionelle og bevidste om deres kultur, samtidig med at de koordinerer deres kamp for jord og rettigheder med moderne midler.

Et besøg hos indianerorganisationen i Santa Cruz viser, hvordan indianernes traditionelle kampmidler er byttet ud med e-mail, fax og computere. I et stort kontor sidder 20 indianere og teknikere, som koordinerer de mange projekter i området og i izozeño-indianernes nationalpark. I rummet ved siden af står deres radio. Hvert samfund, *comunidad*, i Izozog har egen sendetid, og CABI sender dagligt bulletiner ud til regionerne. Organisationen kombinerer nyt og gammelt. De værner om shamanernes viden. Som den første indianske organisation forsøger de at tage et kollektivt patent på shamanernes planteviden samtidig med, at de udarbejder handlingsplaner, som skal beskytte den traditionelle viden. Det er de vilde i det 21. århundrede, der tæmmer den moderne videnskab.

Videnskabsfolkene indgår ofte kontrakter med de lokale universiteter og NGO'er, der bliver brugt som mellemlid i undersøgelserne. Det er indianerne trætte af, for der er ingen af dem, som bliver spurgt til råds. "Vi besluttede os til sidst for at lave en form for reglement for forskere, hvor vi stiller dem til regnskab for deres forskningsprojekt, inden de starter. Vi vil gerne have kontrol med, hvem det er, der render rundt på vores sletter, hvad de vil og hvorfor. Det er ikke nok, de har et stempel fra regeringen, det er vores område". At kontrollere adgangen er ikke det samme som at sige, at de indianske organisationer skal lukke sig inde og ikke dele deres viden med nogen som helst. "Vi vil gerne bidrage med vores viden til menneskeheden, men på vores egen måde".

Strategien er den første af sin art i Bolivia, inspireret af kuna-indianere i Panama, der i 1988 lavede en kæmpe manual med retningslinjer for forskere, som søgte om adgang, til deres ø i Panama. Ligesom blandt kunaerne skal forskere, som tager til Izozog, først have deres projekt anerkendt af indianerorganisationen og siden inkorporere en indfødt medforsker i projektet. Alle resultater skal tilbagegives i form af kursus, rapporter m.m., og alle ophavsrettigheder til plantemateriale, som er hentet ud fra området, skal diskuteres med CABI først.

Izozeño-indianerne mener det alvorligt. Den første forsker er allerede afvist, fordi projektplanerne overtrådte etikken. Han var i gang med en tværgående kulturel analyse af indianske drømme og ville gerne have analyseret shamanernes drømme i Izozog. Men netop i drømmene modtager medicinmændene stammens vigtigste

budskaber og at give grønt lys for en analyse af dem, ville være det samme som at sælge ud af deres sjæl. Det nyvedtagne reglement giver CABI et vist råderum og kontrol med de videnskabsmænd og medicinalfirmaer, som trænger ind på territoriet.

Overalt på kloden sidder de indfødte organisationer og kæmper med strategier, for at beskytte deres områder. Diskussionerne om de indfødtes intellektuelle rettigheder er ret ny. I anledning af FN's internationale år for indfødte folk i 1993 afholdt man i Mataatua, New Zealand, den første kongres om indfødte folks kulturelle og intellektuelle rettigheder. Over 60 lande deltog på kongressen og vedtog en deklARATION, som siden er blevet flittigt brugt. Den indeholder anbefalinger både til de indfødte grupper, nationalstaterne, FN, og NGO'er om etik og handlingsstrategier for at beskytte den indfødte viden. Debatten om intellektuelle rettigheder har været præget af en individuel opfattelse af ejendomsret, der ligger fjernt fra de indfødte traditioner. Et af hovedtemaerne i Mataatua-deklARATIONEN var derfor at vise, at indfødte folk godt kan bruge de legale systemer, hvis de sættes i en kontekst, hvor de kollektive rettigheder anerkendes, og hvis de indfødte organisationer sikres kontrol over processen.

Sidenhen er der holdt et væld af internationale og regionale kongresser forskellige steder på Kloden, hvor organisationerne forsøger at udvikle strategier. En af de vigtigste kongresser blev arrangeret af COICA i Bolivia i 1994, hvor de sydamerikanske organisationer vedtog en række handlingsplaner. For COICA er det ikke et spørgsmål om at udnytte de eksisterende love, men at beskytte sig imod dem. De anser al viden for at være kollektiv og siger direkte i deklARATIONEN, at ingen indianer har ret til at sælge ud af sin viden. Den er nedarvet og tilhører ikke individet, men gruppen som helhed. For COICA repræsenterer patentsystemet imperialismens forlængede arm.

Viljen på de store kongresser er god, men der er langt fra talerstolen og til junglen. Det kniber for de indianske ledere at følge op på deres strategiplaner. De indianske strategier er et kapløb med tiden. Mens de indfødte organisationer leder efter nye måder at beskytte deres traditionelle viden på, vinder medicinalindustrien ind på områderne, og på internettets flimrende skærme kan de moderne indianere følge patentindustriens succes og egne fiaskoer. De multinationale selskaber undlader ikke kun at betale licensafgift til indianere, som er ophavsmænd til størstedelen af viden, de tager også patent på selvsamme viden.

“Vi kan ikke bare sidde og se til”, siger den indianske leder Leonardo Vitiri fra Ecuador. “Hver landsby og organisation bør være sig sit ansvar bevidst og skabe sit eget kontrolsystem. De kan ikke bare sætte sig ned og vente på, at lederne gør det for dem. De indianske ledere flyver og farer omkring og bruger al sin tid på verden udenfor. Folk må tage initiativet selv. Vi ønsker ikke, at den kollektive viden skal overgå til private hænder, så andre tjener tykt på vores viden. Så vi må beskytte os. Den indfødte kultur er mundtlig, og vi har ikke tradition for at holde tingene for os selv. Hvad shamanen ved, deler han med de andre i landsbyen. Han er specialisten og har den største indsigt, men alle familier bliver opflasket med kendskab til skoven. Når der kommer udenlandske gæster, deler folk glade ud af deres erfaringer, uden at ane, at det ofte er forskere med skumle bagtanker, som ønsker at slå mønt på den viden. Vi er presset til at styre vores viden med større diskretion”.

Mange indianske ledere udtrykker lignende tanker. Beskyttelse af de intellektuelle rettigheder og biodiversiteten er det store trækplaster på kongressernes plakater i

dette årti, men for indianerne er kampen for jord og rettigheder det centrale. Mange gange er der ikke tid til at tage sig af mindre sager, som beskyttelse af genetiske ressourcer, når det er retten til territoriet, som står på spil, selvom den biologiske mangfoldighed er nok så vigtig. Der vinder de multinationale selskaber endnu en sejr. De skal ikke både deltage i landets politik, sikre sig ejendomsretten til konsortiet, og forhandle ressourcerettigheder samtidig.

Det følgende er uddrag af de væsentligste krav i CABIs adfærdskodeks for forskere, der ønsker adgang til det indianske territorie.

- Alle forskningsprojekter skal før de påbegyndes anerkendes af den indianske organisation.
- Enhver forsker skal derfor fremsende sit projektforslag til den indianske organisation i det område, hvor undersøgelserne er planlagt gennemført.
- Alle undersøgelser skal inkludere en indiansk medforsker som en del af kapacitetsopbygningen.
- Den indianske medforsker er ansvarlig for, at de kulturelle koder ikke bliver overtrådt under interviews, optagelse af lyd og billeder m.m.
- Forskeren forpligter sig til ikke at overtræde de kulturelle koder eller forvolde fysisk og moralsk skade under sit ophold.
- Forskeren forpligter sig til at tilbagelevere undersøgelsesresultaterne gennem kursus med lokalbefolkningen, resumé af udenlandske opgaver på spansk m.m.
- I tilfælde af udgivelse af audiovisuel materiale baseret på traditionel viden, skal ophavsrettighederne diskuteres igennem først med den indianske organisation.
- Et eventuelt senere økonomisk udbytte, som stammer fra et projekt baseret på den traditionelle viden, skal fordeles på en retfærdig måde mellem forskeren og de indianske grupper eller organisationer, som er involveret.
- Der er totalt forbud mod at udtage humanistiske genetiske prøver, der stammer fra den indianske befolkning.
- I tilfælde af eksport af genetisk materiale skal forskeren fremvise kopier af officiel tilladelse fra de rette myndigheder.

Arbejd videre med dette tema

Film:

I lånermappens afsnit 7 er der en film der hedder 'Det grønne guld – biopirateri og oprindelige folk', som netop handler om, hvordan indianernes plantemedicin i dag er blevet mange penge værd, og at de derfor må arbejde på at beskytte deres viden. Varighed: 40 min.

Tekster (korte):

I lånermappens afsnit 8 er der et større tema, der hedder 'Sygdom og sundhed'. Det indeholder seks små danske tekster om guaraní-indianernes forhold til plantemedicin, helbredelse og sygdom – sådan som det udspiller sig i den nye plurinationale stat.

Nogle af teksterne afrundes med et forslag til, hvordan der kan arbejdes videre med temaet. Man finder også en særskilt oversigt over de genstande og plancher i samlingen, som vedrører temaet sygdom og sundhed.